

Propietat, indústria i turisme. Una reflexió sobre l'estat actual de les colònies tèxtils del Baix Berguedà¹

Pere Vall Casas

Universitat Politècnica de Catalunya
 Departament d'Urbanisme i Ordenació del Territori
 C/ Diputació 358, 2n 1a. 08013 (Barcelona) Spain
 perevall@coac.net

Data de recepció: octubre 2000

Data d'acceptació: gener 2001

Resum

La manca d'estudis sobre l'estat actual de les colònies tèxtils catalanes compromet la seva revaloració pel desconeixement de la nova realitat humana i econòmica. L'anàlisi de l'estructura de la propietat i les dinàmiques industrial i turística d'una mostra emblemàtica qüestiona la pretesa marginalitat de les colònies i aporta arguments per afrontar el seu futur amb confiança. La substitució del monocultiu tèxtil per una identitat productiva més diversa i sensible al patrimoni natural i cultural, anuncia un canvi de cicle.

Paraules clau: propietat, indústria, turisme, colònies tèxtils, reutilització del patrimoni industrial, canvi d'estructura productiva, parc fluvial.

Resumen. *Propiedad, industria y turismo. Una reflexión sobre el estado actual de las colonias textiles del Baix Berguedà*

La falta de estudios sobre el estado actual de las colonias textiles catalanas dificulta su revalorización por el desconocimiento de la nueva realidad humana y económica. El análisis de la estructura de la propiedad y las dinámicas industrial y turística de una muestra emblemática pone en entredicho la pretendida marginalidad de las colonias y aporta argumentos para afrontar su futuro con confianza. La substitución del monocultivo textil por una identidad productiva más diversa y sensible al patrimonio natural y cultural, anuncia un cambio de ciclo.

Palabras clave: propiedad, industria, turismo, colonias textiles, reutilización del patrimonio industrial, cambio de estructura productiva, parque fluvial.

Résumé. *Propriété, industrie et tourisme. Une réflexion sur l'état actuel des colonies industrielles textiles au Baix Berguedà*

Le manque d'études sur l'état actuel des colonies industrielles textiles en Catalogne fait difficile leur récupération pour le méconnaissance de la nouvelle réalité humaine et éco-

1. Les dades que aquest article presenta formen part de la recerca prèvia a la redacció del Pla Estratègic pel Desenvolupament del Parc Fluvial Navàs-Berga, redactat durant els anys 1998 i 1999 amb el suport de l'Àrea de Promoció Econòmica de la Diputació de Barcelona. Els seus autors són Angel Miralda i Pere Vall. Mireia Canal i Neus Piniella van contribuir a la recollida de dades.

nomique. L'étude de la structure de la propriété et les dynamiques industrielle et touristique de quelques colonies représentatives offre des arguments pour affronter leur futur avec confiance. La substitution de l'activité textile exclusive pour une identité productive plus diverse et sensible au patrimoine naturel et culturel, annonce un nouveau cycle.

Mots clé: propriété, industrie, tourisme, colonies industrielles textiles, nouvel usage du patrimoine industriel, changement de la structure productive, parc fluvial.

Abstract. *Property, industry and tourism. A reflexion about current state of textile colonies of Baix Berguedà*

There are few studies about current state of catalonian textile colonies. It risks its revalue due to the lack of knowledge about a new human and economic reality. An emblematic sample of colonies has been used to analyze property structure and industrial and touristic dynamics. The results argue about the assumed marginal role of colonies and raise up arguments to face the future with confidence. The textile activity is being substituted by a more diverse and sensitive productive identity, which augurs a new age.

Key words: property, industry, tourism, textile colonies, industrial heritage reuse, productive structure change, river park.

Sumari

Introducció	Resultats
Objectiu	Conclusions
Mètode	Bibliografia

Introducció

La colònia tèxtil és l'element més remarcable del paisatge industrial català; no tant per la seva qualitat arquitectònica i urbanística ni per presentar un funcionament gaire diferent de la colònia obrera d'altres indrets, sinó per la seva abundància, densitat i homogeneïtat formal. Aquests són els trets que fan de les colònies tèxtils catalanes un fenomen singular (Dorel, 1992). La repetició dels mateixos elements (la fàbrica i el bloc d'habitatges) en el seguit de meandres i la regularitat obediènt dels criteris d'establiment produeixen un paisatge alhora divers i coherent. La seva vàlua no rau en la qualitat de cada colònia considerada aïlladament, sinó en el conjunt del paisatge fluvial (Vall, 1999).

El tram del riu Llobregat entre Navàs i Berga és una peça de patrimoni excepcional per la freqüència i la qualitat urbana de les seves colònies tèxtils. Una rica xarxa de camins i canals articula quinze establiments industrials al llarg dels vint quilòmetres del riu Llobregat al seu pas pel Baix Berguedà. Es tracta de la seqüència de colònies tèxtils desenvolupades més intensa dels rius catalans (Clua, 1993).

Aquesta peça de patrimoni i paisatge entra en l'època de la postindústria força malmesa i sense expectatives de revaloració. L'esfondrament del sistema de colònies tèxtils porta els municipis riberencs a una pèrdua d'identitat pro-

ductiva. S'intensifica, en canvi, el rol viari de la vall amb el túnel del Cadí i el desdoblament de la C-1411 integrada a la E-09, però al servei de dinàmiques econòmiques externes i sense el suport d'una identitat productiva local. L'antiga via d'arribada a les fàbriques esdevé una via de pas des de Barcelona a l'oferta turística de la muntanya i, previsiblement, una via de connexió entre els fronts portuaris mediterrani i atlàntic.

La servitud viària i la manca d'identitat productiva es tradueixen en una pèrdua d'identitat física. Assistim actualment a un procés d'ocupació dura i degradant de la vall difícil de capgirar. A l'impacte de la C-1411 i les plataformes de sòl industrial, cal afegir-hi la proliferació de pedreres. Colònies i riu, un patrimoni cultural de primer ordre, s'esvaeixen en un entorn de baixa qualitat sense forma ni caràcter.

L'obsolescència del planejament vigent agreuja aquesta situació. Les colònies mantenen encara la qualificació d'implantacions industrials sense considerar-se el seu valor patrimonial ni l'emergència de nous usos alternatius al tèxtil tradicional (segona residència, turisme, tèxtil reciclat i altres activitats industrials). Aquest fet incrementa la fragilitat del paisatge i l'aboca a processos de degradació irreversibles, com l'enderroc d'edificis rellevants.

Però malgrat el panorama ombrívol, les colònies tèxtils del Baix Berguedà presenten actualment indicis de transformació positiva. Des de l'any 1997 una iniciativa de base local impulsa la revaloració de la vall del Llobregat entre Navàs i Berga i el seu reconeixement com a parc. La seva missió és preservar els recursos naturals i culturals de la vall, impulsar la intervenció selectiva del sector públic i garantir un marc ambiental estable, generador de confiança i favorable a totes aquelles activitats i expectatives de negoci teixides a l'entorn de les colònies i dels masos propers (oci, serveis, habitatge i producció). Vuit municipis donen suport a la iniciativa (Avià, Berga, Casserres, Gaià, Gironella, Navàs, Olvan i Puig-reig) i un patronat, adscrit al Consell Comarcal del Berguedà, s'encarrega de la seva gestió².

Aquest article presenta els resultats de la recerca realitzada per obtenir un coneixement proper i actualitzat dels recursos de les colònies tèxtils del Parc Fluvial Navàs-Berga i els seus operadors principals. El desconeixement de la realitat humana i econòmica actual d'aquestes colònies consolida els tòpics formulats desde la marginalitat i el subsidi i compromet la seva revaloració. Aquest treball en qüestiona alguns dels més habituals i se suma als migrats esforços d'anàlisi sobre l'estat actual de les colònies tèxtils catalanes, amb la convicció que un coneixement rigorós de la situació present facilitarà la seva recuperació³.

2. La constitució de la Federació d'Associacions de Veïns del Baix Berguedà, la senyalització de la Ruta de les Colònies i la redacció del Pla Estratègic pel Desenvolupament del Parc Fluvial Navàs-Berga són una mostra del treball del patronat a favor de la cohesió i la qualitat del Parc.
3. La colònia ha estat fins ara una qüestió d'erudició i de subsidi. Sorpren l'interès que desperta el seu passat històric, econòmic i antropològic, en contrast amb la manca de recerca sobre els seus estats actuals.

Objectiu

L'objectiu de l'estudi és analitzar tres qüestions bàsiques per a la promoció econòmica de les colònies tèxtils del Parc Fluvial Navàs-Berga:

- *L'estructura de la propietat.* Claredat i concentració de la propietat. Titularitat pública o privada del sòl i els immobles de les colònies.

La confusa propietat de les colònies és un argument habitual per justificar la inhibició de les inversions privades i públiques. Amb el tancament de les fàbriques, les antigues propietats familiars es fragmenten en mans d'entitats financeres, administracions públiques, associacions de veïns i compradors privats. Però aquest procés general presenta una incidència irregular en funció de cada colònia. Una anàlisi més detallada ha de permetre precisar els efectes reals del desmembrament, detectar les principals borses de propietat a l'entorn de les quals es pot impulsar la dinamització del mercat immobiliari i identificar aquelles peces de titularitat pública idònies per a la intervenció de les administracions.

- *La dinàmica industrial.* Disponibilitat de sòl industrial. Grau de permanència i transformació de l'activitat tèxtil tradicional i convivència amb altres activitats industrials.

L'aprofitament actual de les fàbriques es troba, en conjunt, molt per sota del presentat en temps de ple rendiment. Però aquest fet indiscutible ha de ser analitzat per a cada colònia, atenent el nou context industrial on els monocultius i les grans empreses han esdevingut obsoletes. L'Alt Llobregat, com qualsevol territori d'industrialització antiga, ha patit l'esfondrament de l'estructura productiva tradicional, però enregistra actualment l'aparició d'un nou teixit d'empreses petites més diversificades i flexibles. Existeix una dinàmica pròpia, gens menyspreable, a l'entorn del sòl industrial de les colònies que cal conèixer per poder-hi donar suport i fer-la més competitiva.

- *La dinàmica turística.* Importància de la segona residència. Aflorament d'activitats complementàries vinculades al lleure.

Les colònies tèxtils enteses com a peces industrials aïllades han deixat d'existir. El seu pes productiu ha minvat a favor de la seva funció residencial i el seu valor urbà. La colònia esdevé un barri més amb unes infraestructures urbanes que cal actualitzar. El seguit de colònies i pobles estructurats pel riu Llobregat al seu pas pel Baix Berguedà conforma una autèntica ciutat lineal de 17.000 habitants. En aquest interessant híbrid rural-urbà es detecten indicis de nova activitat turística i es constata un segment de segona residència que, en algunes colònies, assoleix proporcions notables. Cal conèixer a fons aquesta dinàmica per tal d'harmonitzar-la amb la tradició industrial a favor d'una identitat productiva més rica i qualificada.

Mètode

La recollida de dades s'ha realitzat en el decurs dels anys 1998-1999. Han estat consultades les associacions de veïns de les colònies i els agents dels sectors turístic i industrial que desenvolupen la seva activitat a les colònies. S'han considerat les colònies més desenvolupades: l'Ametlla de Casserres, Viladomiu Vell, Viladomiu Nou, el Guixaró, Cal Prat, Cal Pons, Cal Marçal, Cal Vidal, Cal Riera i l'Ametlla de Merola. S'han desestimat les colònies incompletes i les integrades a un nucli urbà⁴.

L'anàlisi de la propietat contempla quatre grups homogenis: el parc residencial, el parc industrial, els edificis singulars i l'espai lliure. Es detecten les grans borses de propietat residencial. S'identifica la propietat, no sempre coincident, del salt d'aigua i les naus industrials. S'enregistra la titularitat de la torre i l'església, els edificis singulars més emblemàtics. Es considera per separat la propietat dels carrers i la resta d'espais lliures.

L'anàlisi de la dinàmica industrial estableix el grau d'ocupació del parc industrial i reconeix la natura de les empreses en actiu⁵. L'anàlisi de la dinàmica turística mesura el pes de la segona residència i enregistra les empreses vinculades a la pràctica del lleure.

Resultats

Estructura de la propietat

La propietat del sòl i dels immobles és clara i no ha de suposar cap impediment per a la promoció econòmica de les colònies. S'hi mantenen importants borses d'habitatge i sòl industrial malgrat la fragmentació de les propietats originals. Hi predomina àmpliament la titularitat privada (taula 1).

Els habitatges pertanyen majoritàriament als veïns residents (adquirits a través de les associacions de veïns després de la clausura de la fàbrica) en sis de les deu colònies estudiades. El règim de lloguer, amb una forta concentració d'habitatges en mans d'un únic propietari, predomina en les quatre restants. En aquests casos, el titular manté el parc residencial amb escassa inversió, l'arrenda a sectors de baix poder adquisitiu i es reserva el control del negoci immobiliari.

4. Segons la classificació de les colònies catalanes d'en Jordi Clua, han estat considerades en aquest estudi les colònies desenvolupades i evolucionades i s'han desestimat les bàsiques i integrades. Clua classifica les colònies catalanes en quatre grups: bàsica, desenvolupada, evolucionada i integrada: «Bàsica: formada per l'espai fabril i un nucli d'habitatges molt limitat destinat al personal de la fàbrica. Desenvolupada: formada per l'espai fabril i un espai de residència obrera que incorpora algun edifici simbòlic (torre o església). Evolucionada: formada per l'espai fabril i un espai de residència que incorpora els edificis simbòlics i evoluciona al llarg del temps. Integrada: l'evolució urbana de la colònia es realitza en contacte amb nuclis urbans» (Clua, 1993).
5. S'indica per a cada empresa el tipus d'activitat i la dimensió. S'han classificat les empreses en els grups següents: emprenedor autònom, empresa petita (menys de trenta treballadors), empresa mitjana (entre trenta i cent cinquanta treballadors) i empresa gran (més de cent cinquanta treballadors).

Taula 1. Estructura de la propietat.

	Parc residencial	Parc industrial	Edificis singulars	Espai lliure
L'Ametlla de Merola	88% veïns residents 12% Immorola	Salt d'aigua Hidrodاتا Naus industrials Serra Feliu, S.A. MITASA	Torre Sierra Feliu, S.A. Església Bisbat de Solsona Altres (teatre i cafè) Ajuntament de Puig-reig	Ajuntament de Puig-reig
Cal Riera	29% veïns residents 71% REDAXA, S.L.	Salt d'aigua Filats Gonfaus, S.A. Naus industrials Filats Gonfaus, S.A.	Torre Filats Gonfaus, S.A. Església REDAXA, S.L. Altres (Casino i escoles) REDAXA, S.L.	REDAXA, S.L.
Cal Vidal	0% veïns residents 100% Colònia Vidal, S.A.	Colònia Vidal, S.A.	Colònia Vidal, S.A.	Colònia Vidal, S.A.
Cal Marçal	0% Veïns residents 100% Industrial Puig-reig, S.L.	Industrial Puig-reig, S.L.	Industrial Puig-reig, S.L.	Industrial Puig-reig, S.L.
Cal Pons	52% veïns residents 48% associació de veïns	Salt d'aigua Desarrollos Energéticos Naus industrials CANUDAS FOGASA Inst. Català de Finances ISERN Ajunt. de Puig-reig	Ajuntament de Puig-reig	Ajuntament de Puig-reig
Cal Prat	0% veïns residents 100% Colònia Prat, S.L.	Salt d'aigua Corporación industrial Prel Naus industrials Colònia Prat, S.L.	Colònia Prat, S.L.	Carrers Ajuntament de Puig-reig Altres (places i jardins) Colònia Prat, S.L.
El Guixaró	97% veïns residents 3% SORSA, S.A.	Sistemas y Embalajes SORSA, S.A.	Torre Sistemas y Embalajes SORSA, S.A. Església Bisbat de Solsona Altres (escoles) Ajuntament de Casserres	Carrers Ajuntament de Casserres Altres (jardins i camps de futbol) Sistemas y Embalajes SORSA, S.L.
Viladomiu Nou	100% veïns residents 0% altres	Salt d'aigua Eduard Vidal Naus industrials Eduard Vidal BALVITEX, S.L.	Torre Ajuntament de Gironella Església Bisbat de Solsona Altres (escoles, guarderia i cinema) Ajuntament de Gironella	Ajuntament de Gironella
Viladomiu Vell	100% veïns residents 0% altres	Salt d'aigua Investigación y Desarrollos Energéticos, S.A. Naus industrials Fados	Torre Conrad Pey Església Bisbat de Solsona Altres (escoles i guarderia) Ajuntament de Gironella	Ajuntament de Gironella
L'Ametlla de Casserres	80% veïns residents 20% empresa constructora	Salt d'aigua Hidroeléctrica del Pedraforca, S.L. Naus industrials Ramon Gendrau	Torre Caixa Laietana Església Bisbat de Solsona Altres (convent i escoles) Josep Farrás	Ajuntament de Casserres

La propietat del parc industrial de la colònia es concentra normalment en un o dos propietaris i s'hi detecta un pes encara important de les antigues famílies fabricants (Serra, Vidal, Prat, Viladomiu). En la meitat dels casos el salt d'aigua i les naus pertanyen al mateix propietari, que actua com a productor industrial o arrendador de naus i energia. En l'altra meitat, l'explotació del salt d'aigua es desvincula de la fàbrica i esdevé un negoci extern gestionat per empreses foranes.

Les esglésies han estat cedides al Bisbat de Solsona en cinc de les deu colònies. Les torres acostumen a estar en mans dels propietaris dels immobles industrials (destinades al seu ús personal) i també de promotors privats que intueixen una oportunitat de negoci. El cas de les torres de Viladomiu Nou i Cal Pons, de titularitat pública, és excepcional. La resta d'edificis singulars (escoles, teatres, locals socials) són sovint de l'ajuntament, per la seva condició d'equipaments públics.

L'espai lliure de les colònies sol ser de propietat municipal. Es cedeixen els carrers a l'ajuntament (que assumeix l'actualització de les velles infraestructures urbanes), però es manté encara, en alguns casos, la titularitat privada de la resta d'espais lliures com a reserva de sòl per a usos industrials.

Cal Vidal i Cal Marçal conserven la propietat original (fàbrica i poble) en mans dels hereus. Les grans propietats familiars tendeixen a mantenir-se estables. Els seus propietaris són partidaris de llogar els edificis i conservar la titularitat del patrimoni. L'únic cas significatiu de titularitat municipal és el conjunt monumental de Cal Pons, propietat de l'Ajuntament de Puig-reig.

Dinàmica industrial

Les fàbriques estan infrautilitzades però no buides. S'ocupa el sòl industrial més competitiu (de fàcil accés i planta lliure) i queda vacant el menys apte (taula 2).

Només una de les deu fàbriques estudiades (Cal Pons) és buida. La resta presenta algun grau d'ocupació. Les grans empreses tèxtils han estat substituïdes per petites i mitjanes empreses, la majoria vinculades al mateix sector. El negoci més rendible que actualment contenen les fàbriques és l'explotació del salt d'aigua. Aquesta activitat només reverteix a favor del territori quan coincideix la propietat del salt amb la pràctica productiva.

S'hi distingeixen, a grans trets, dues situacions:

- L'empresa propietària de la fàbrica desenvolupa una activitat productiva i ocupa les naus més aptes. Aquest és el cas de l'Ametlla de Merola, Cal Riera, el Guixaró, Viladomiu Vell i l'Ametlla de Casserres. L'ocupació de la fàbrica depèn de la dimensió de l'empresa propietària. Si l'empresa és petita, se situa al voltant del 20% i si és mitjana, pot superar el 50%.
- L'empresa propietària de la fàbrica lloga les naus a altres empreses. Aquest és el cas de Cal Vidal, Cal Marçal, Cal Prat i Viladomiu Nou. L'ocupació de la fàbrica depèn del compromís del propietari en arranjar les naus i equi-

Taula 2. Dinàmica industrial.

	Ocupació del parc industrial		Empreses del sector industrial		
				Activitat	Tipus
L'Ametlla de Merola	30% ocupat	70% desocupat	Serra Feliu MITASA	Tèxtil Compra-venda	Mitjana Mitjana
Cal Riera	55% ocupat	45% desocupat	Filats Gonfaus, S.A.	Tèxtil	Petita
Cal Vidal	25% ocupat	75% desocupat	Tèxtil Puig-reig Tèxtil Cal Blau Fusteria Jerm Agustí Serra Tèxtil Radium	Tèxtil Tèxtil Fusteria-ebenisteria Instal·lador reg Magatzem	Petita Petita Petita Autònom -
Cal Marçal	85% ocupat	15% desocupat	Blanfil, S.A. Teixits Berguedas Agrener industrial Envasados y Manipulados Codina, S.L. Secavi, S.L.	Tèxtil Tèxtil Mobiliari granges Productes alimentaris Construccions fusta	Petita Petita Petita Petita Petita
Cal Pons	0% ocupat	100% desocupat	SERVI SO	Electrònica	Petita
Cal Prat	95% ocupat	5% desocupat	Torcidos Ibéricos Slàstic, S.A. Indicolor, S.L. Rukite Tèxtil, S.L. Teixits Berguedans	Tèxtil Tèxtil Tèxtil Tèxtil	Mitjana Mitjana Petita Petita Petita
El Guixaró	15% ocupat	85% desocupat	Sistemas y Embalajes SORSA, S.L. New Rowel	Embalatges plàstics Confecció	Petita Petita
Viladomiu Nou	80% ocupat	20% desocupat	Balvitex, S.L. Vicatex, S.L. Canal Sabaters, S.L. Fèlix Rodríguez	Tèxtil Tèxtil Calçat Fusta i suro	Petita Petita Petita Petita
Viladomiu Vell	20% ocupat	80% desocupat	Fados Excavacions Clotet Manel Garcia TC-Ebenisteria i Decoració Casals	Tèxtil Construcció Transportista Fuster	Petita Petita Autònom Autònom
L'Ametlla de Casserres	50% ocupat	50% desocupat	Embalatges Gendrau, S.A. Retràctil Garper, S.A.	Fabricació pasta de paper Maquinària industrial cautxú	Petita Petita

par-les amb els serveis necessaris. Una bona gestió del lloguer permet ocupacions superiors al 80% (Cal Marçal i Cal Prat). Les naus de planta lliure s'integren fàcilment al mercat immobiliari.

Dinàmica turística

La importància patrimonial del conjunt i la seva excel·lent comunicació amb el mercat metropolità, permeten intuir el pes creixent d'un turisme compatible amb l'activitat industrial (taula 3).

Actualment s'hi detecten indicis d'una nova identitat turística.

L'obertura de nous restaurants a les colònies

Aquests establiments troben en el passat industrial un senyal d'identitat que els qualifica. L'oferta tradicional de règim diari i cuina casolana s'amplia amb una nova oferta de cap de setmana i clientela metropolitana (de pas a la Cerdanya o allotjada en les cases d'agroturisme i càmpings de la zona). Els restaurants tenen un paper rellevant en la dinamització de les colònies, en la mesura que actuen com a pols d'atracció i connexió amb activitats lúdiques complementàries a l'oferta gastronòmica.

La consolidació de la segona residència a les colònies

El parc d'habitatges de segona residència a les colònies, juntament amb la xarxa agroturista del Baix Berguedà i els càmpings de Gironella i Berga, complementen la minsa oferta d'allotjament dels petits hostals urbans. L'usuari predominant és la parella jove amb fills provinent de Barcelona i el seu entorn metropolità, que cerca tranquil·litat i aire lliure a un preu assequible.

El percentatge de segona residència a les colònies se situa majoritàriament entre el 10% i el 25%. Hi predomina el retorn espontani d'antigues famílies estades i en sobresurt el cas del Guixaró (59%), amb una oferta clarament adreçada a sectors d'escàs poder adquisitiu. S'hi detecten borses de sòl residencial desocupat de propietat única (Cal Riera, Cal Pons, Cal Vidal), que poden ser objecte d'operacions immobiliàries orientades a una segona residència més qualificada.

L'aparició de noves activitats lúdiques vinculades a les colònies. Es tracta de pràctiques ja consolidades, però, majoritàriament, sense dedicació professional:

- *El turisme industrial.* El Museu de la Colònia Vidal forma part de la Xarxa de Museus de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya i ofereix una visita guiada a la colònia. La Ruta de les Colònies permet l'accés amb bicicleta a les colònies i el riu.
- *La pesca.* El vedat de pesca gestionat per la Societat de Pescadors Esportius del Baix Berguedà és el més actiu de Catalunya.
- *Els esports d'aventura.* L'escola esportiva Virus compta amb deu anys de vida especialitzada en pràctiques esportives d'aventura vora els canals i les rescloses.
- *El turisme d'esdeveniments.* Les associacions de veïns de les colònies del Baix Berguedà organitzen trenta-dos esdeveniments anuals.

Taula 3. Dinàmica turística.

	Ocupació del parc residencial			Empreses del sector turístic	
L'Ametlla de Merola				Ca les Noies Virus	Activitat
	11% desocupat	77% 1a residència	12% 2a residència		Restaurant Esports d'aventura
Cal Riera				No existeixen	Activitat
	63% desocupat	31% 1a residència	6% 2a residència		
Cal Vidal				Museu de la Colònia Vidal Fonda d'en Canet Bar Juventus	Activitat
	43% desocupat	47% 1a residència	10% 2a residència		Museu Restaurant Bar
Cal Marçal				Societat de pescadors esportius del Baix Berguedà	Activitat
	32% desocupat	68% 1a residència	0% 2a residència		Pesca
Cal Pons				No existeixen	Activitat
	48% desocupat	37% 1a residència	15% 2a residència		
Cal Prat				No existeixen	Activitat
	2% desocupat	74% 1a residència	24% 2a residència		
El Guixaró				Restaurant El Guixaró La Nau Ceràmiques Aubets	Activitat
	2% desocupat	39% 1a residència	59% 2a residència		Restaurant Restaurant Artesania
Viladomiu Nou				No existeixen	Activitat
	2% desocupat	76% 1a residència	22% 2a residència		
Viladomiu Vell				No existeixen	Activitat
	12% desocupat	78% 1a residència	10% 2a residència		
L'Ametlla de Casserres				No existeixen	Activitat
	33% desocupat	65% 1a residència	2% 2a residència		

Conclusions

Les colònies tèxtils del Baix Berguedà presenten actualment indicis de transformació positiva. L'anàlisi del seu estat actual constata la necessitat de desterrar alguns tòpics habituals, com ara la propietat incerta del sòl i els immobles, l'absència d'activitat a les fàbriques i la identitat exclusivament industrial de les colònies.

Les dinàmiques detectades constaten un canvi de cicle: la substitució del monocultiu tèxtil per una identitat productiva més diversa i sensible al patrimoni natural i cultural. L'activitat tèxtil, de profundes arrels, té encara un pes important a les colònies, però està en convivència amb una activitat turística emergent a l'entorn del riu.

Els municipis de l'eix del Llobregat situats entre la muntanya berguedana i la plana bagenca no disposen actualment d'una direcció específica des d'on rellançar-se i intenta trobar el seu lloc en el circuit convencional de vies ràpides i polígons industrials, sense qüestionar si és aquesta l'opció que millor s'escau a les seves capacitats. El Baix Berguedà no pot competir amb els avantatges de localització industrial del Pla de Bages, però el seu futur industrial pot disposar, en canvi, d'un posicionament avantatjós si sap aprofitar la potent identitat del seu patrimoni cultural i és capaç d'optar decididament per un model industrial alternatiu, sensible als valors ambientals, orientat a la producció de béns d'alt valor afegit i compatible amb l'ús turístic.

Lleure i producció poden conviure en un marc patrimonial d'alta qualitat⁶. El resultat de la recerca realitzada a l'entorn de les colònies tèxtils del Baix Berguedà apunta vers aquest horitzó. Però el seu acompliment requereix un canvi de mentalitat profund, només possible si s'esvaeix l'ombra del passat i les colònies esdevenen realitats vives, generadores d'il·lusió i de compromís col·lectiu.

Bibliografia

- CLUA MERCADAL, Jordi (1993). «Les colònies industrials a Catalunya». A *Geografia General dels Països Catalans*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- DOREL FERRÉ, Gràcia (1992). «Les colonies industrielles textiles en Catalogne, hypothèses sur leurs origines et leur évolution». A *Architectures du travail*. Rennes: Presses Universitaires Rennes.
- Pla Especial del Parc Agrari del Baix Llobregat*. Barcelona: Diputació de Barcelona, 1998.
- VALL CASAS, Pere (1999). *De colònies tèxtils a parc fluvial*. Barcelona: Associació/Col·legi d'Enginyers Industrials de Catalunya. Col·lecció Cultura, Tècnica i Societat, núm. 16.

6. La coexistència del lleure amb l'activitat productiva d'alt valor afegit ha esdevingut una pràctica recurrent en àrees de valor patrimonial, actualment en declivi, que cerquen la promoció econòmica. Aquest és el cas, per exemple, del Parc Agrari del Baix Llobregat, on una agricultura molt tecnificada conviu amb pràctiques lúdiques pròpies d'un parc metropolitana (*Pla Especial del Parc Agrari del Baix Llobregat*, 1998).